

श्रीरवीन्द्रनाथठाकुरः

Dr SHEKHAR REDDY

ASST.POFESSOR

RASHTRIYA SANSKRIT VIDYAPEETHA, TIRUPATI

श्रीरवीन्द्रनाथठाकुरः

- श्रीमते रवीन्द्रनाथठाकुरस्य जन्म बङ्गालप्रान्तस्य प्रक्ष्याते टैगोरनामके वंशे ख्रीष्टस्य 1861 तमे अब्दे मई मासस्य षष्ठदिनाङ्कः कलकात्तानगरेऽभवत्। तस्य पिता महर्षिः देवेन्द्रनाथठाकरः आसीत्। अध्ययनार्थं स सर्वप्रथमम् ओरियेण्टल सेमेनरी स्कूल नार्मलस्कूल इत्यस्मिन् प्रविष्टवान्।
- ईसायाः 1878 तमेऽब्दे ठाकुरः स्वकीयेन ज्येष्ठभ्रात्रा सह उच्चशिक्षाप्राप्त्यर्थम् इङ्ग्लैण्डदेशं प्रति गतवान्। द्वाविंशतिवर्षे वयसि तस्य विवाहः श्रीमते माधवरायचौधरी इत्यस्य एकादशवर्षीया तनयया भवतारिणी इत्यनया सहाभवत्।

पाठ्यचर्या एताः विद्यन्ते-

- जीवनस्य रक्षासम्बन्धिविषयाः –
- एतेषु गणितम्, स्वास्थ्यम्, आरोग्यम्, नागरिकतायाः कार्याणि समाविशन्ति ।
- जिज्ञासाः तृप्तिसम्बन्धिविषयाः –
- एतेषु विविधानि विज्ञानानि, शास्त्राणि, सामाजिकविषयाः वाणिज्यिकविषयाञ्च सम्मिलिताः भवन्ति ।
- भावनायाः पोषकाः विषयाः –
- तेषु कलात्मकानि कार्याणि, कविताः, नाटकम्, सङ्गीतम्, धर्मः, शिल्पादयञ्च समाविशन्ति ।

अनुशासनम्-

- गुरुदेवस्य रवीन्द्रनाथस्यानुशासनसन्दर्भे मौलिकं चिन्तनमासीत्। स संस्थासु आन्तरिकानुशासनस्य, स्वानुशासनस्य प्रभावोत्पदकस्यानुशासनस्य च स्थापनं वाञ्छति स्म। गुरुदेवो दण्डपुरस्कारयोरुभयोः विरोधं कृतवान्।

प्रकृतिवादः-

- तस्य मतमासीत् प्रकृत्या सम्पर्केण बालके काठिन्यं सोढुं सामर्थ्यं सहजतया समागच्छति।

विश्वभारती-

- विश्वभारती संस्थायाः प्रमुखमुद्देश्यम् अधोलिखितमासीत् –
- तद्यथा -1. प्राच्यपाश्चात्यसंस्कृतयोर्मध्ये सामञ्जस्यस्य स्थापनाया समग्रां मानवतामेकतायाः सत्यस्यानुभूतिकरणम्।
- प्रकृतिमानवयोर्मध्ये सम्बन्धं स्थापयित्वा मानवानां पूर्णत्वं भवेत्।
- विश्वबन्धुत्वस्य भावनायाः जागरणं विधाय विश्वशान्तिस्थापनम्।
- विश्वभारतीसंस्थायां वर्तमानाः विभागाः भवनरूपेण आख्यायन्ते।
- पाठभवनम्- अत्र दशमीकक्षापर्यन्तं शिक्षणं प्रचलति
- शिक्षाभवनम्- उच्चमाध्यमिकस्तरीयं शिक्षणं प्रचलति।
- विद्याभवनम्- स्नातकप्रतिष्ठायाः त्रिवर्षीयपाठ्यक्रमः।

विश्वभारती-

- विनयभवनम्-
- कलाभवनम्
- सङ्गीतभवनम्
- चीनभवनम्- चीनदेशस्य साहित्य संस्कृतयोः अध्ययनं विधीयते।
- हिन्दीभवनम्
- शिल्पभवनम्- अत्र विविधानि शिल्पानि अध्यापयन्ते। तेषां प्रयोगानामपि व्यवस्था भवनेऽस्मिन् विद्यते।
- स्त्रीशिक्षा- स्त्रीशिक्षायाः समर्थकाः कविवराः रवीन्द्रनाथठाकुरः स्त्रीशिक्षायाः विधातम् शान्तिनिकेतन कृतवन्तः। तत्र बालिकानां कृतेऽपि विषयचयनस्य स्वातन्त्र्यमासीत्। शिक्षायाः माध्यमस्तु मातृभाषा भवेदित्यस्य समर्थास्ते आसन्।